एकाइ ८ · जनसङ्ख्या र यसको व्यवस्थापन

कार्यपत्र

पूर्णाङ्क २९

नाम _____ कक्षा _____ रोल नं. _____ मिति _____ प्राप्ताङ्क _____ / २९

१ मुख्य शब्द [३]

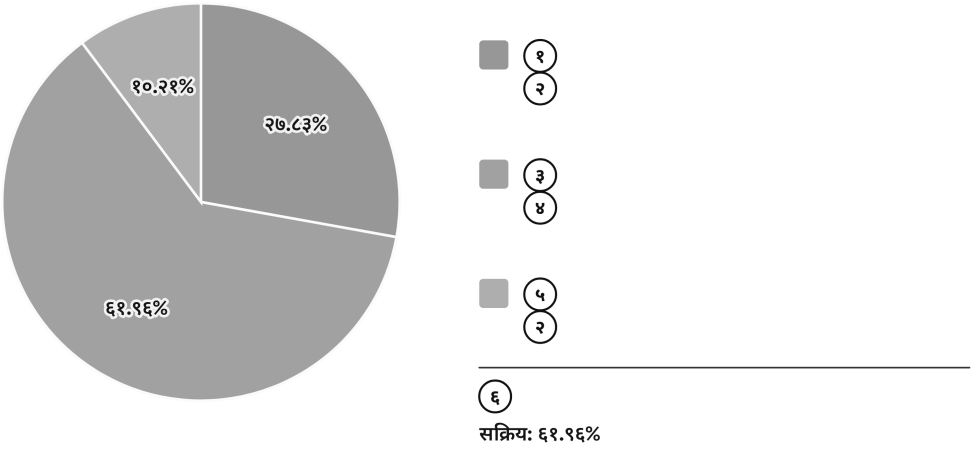
कोठामा दिइएका उपयुक्त शब्द छानी खाली ठाउँ भर्नुहोस्। कोठाका दुईओटा शब्द प्रयोग हुँदैनन्। प्रत्येक खाली ठाउँको ०.५ अङ्क छ।

अनुगमन	**आश्रित अनुपात**	**जनसाङ्ख्यिकी**	**जन्मान्तर**	**बन्ध्याकरण**	**बसाइँसराइ**	**मातृभाषा**	**मूल्याङ्कन**

जनसङ्ख्याको आकार, बनोट, वितरण र परिवर्तनको वैज्ञानिक अध्ययनलाई _____ भनिन्छ। जन्मपछि घरमा पहिलो पटक सिकेको भाषालाई _____ भनिन्छ। हरेक १०० जना सक्रिय मानिसका भागमा कति जना आश्रित पर्छन् भन्ने सङ्ख्यालाई _____ भनिन्छ। एउटा बच्चा जन्मेदेखि अर्को बच्चा जन्मिँदासम्मको समयलाई _____ भनिन्छ। अब बच्चा नचाहने महिला वा पुरुषले गराउने सानो शल्यक्रियालाई _____ भनिन्छ। कार्यक्रमको काम कसरी भइरहेको छ भनी हेर्ने कामलाई _____ भनिन्छ।

२ चित्रको नामाङ्कन [३]

चित्रमा वि.सं. २०७८ को जनगणनाअनुसार नेपालको जनसङ्ख्या उमेर समूहअनुसार देखाइएको छ। १ देखि ५ सम्मका अङ्क भएका ठाउँमा उपयुक्त शब्द लेख्नुहोस्। एउटै अङ्क दुई ठाउँमा भए एउटै शब्द पर्छ। यी शब्द प्रयोग गर्नुहोस्: ० देखि १४ वर्ष, १५ देखि ५९ वर्ष, ६० वर्ष र माथि, आश्रित जनसङ्ख्या र सक्रिय जनसङ्ख्या। ६ मा आश्रित जनसङ्ख्याको जम्मा प्रतिशत हिसाब गरेर लेख्नुहोस्। प्रत्येकको ०.५ अङ्क छ।

१. _____ २. _____

३. _____ ४. _____

५. _____ ६. _____

३ ठिक कि बेठिक? [२]

वाक्य ठिक भए ✓ र बेठिक भए ✗ चिह्न लगाउनुहोस्। प्रत्येकको ०.५ अङ्क छ।

i. वि.सं. २०७८ को जनगणनाअनुसार नेपालमा पुरुषभन्दा महिलाको सङ्ख्या बढी छ। ☐

ii. नेपालको कानुनअनुसार महिलाको उमेर १८ वर्ष पुगेपछि विवाह गर्न पाइन्छ। ☐

iii. वि.सं. २०६८ देखि २०७८ सम्म नेपालका सबै जिल्लाको जनसङ्ख्या बढ्यो। ☐

iv. नेपाल परिवार नियोजन सङ्घ वि.सं. २०१६ मा स्थापना भएको गैरसरकारी संस्था हो। ☐

४ अति छोटो उत्तर [९]

तलका प्रश्नको अति छोटो उत्तर लेख्नुहोस्।

क. जनसङ्ख्या व्यवस्थापन भनेको के हो? [१]

ख. जनसङ्ख्या परिवर्तनका तीन कारक तत्त्वका नाम लेख्नुहोस्। [१]

ग. वि.सं. २०७८ को जनगणनाले नेपालमा कतिओटा मातृभाषा र कतिओटा जातजाति पहिचान गरेको छ? [१]

घ. वि.सं. २०७८ को जनगणनाअनुसार नेपालको वार्षिक जनसङ्ख्या वृद्धिदर कति छ? [१]

ङ. ६२ वर्षका एक किसान अझै खेतमा काम गर्छन्। उमेरअनुसार उनी सक्रिय जनसङ्ख्यामा पर्छन् कि आश्रित जनसङ्ख्यामा? [१]

च. वि.सं. २०७८ को जनगणनाअनुसार हिन्दुपछि सबैभन्दा धेरै मानिसले मान्ने धर्म कुन हो? [१]

छ. कुनै गाउँमा एक वर्षमा ३० जना जन्मे, १० जनाको मृत्यु भयो, ५ जना बसाइँ सरेर आए र ४० जना बसाइँ सरेर गए। त्यो गाउँको जनसङ्ख्या कतिले घट्यो वा बढ्यो? [१]

Science Playground, कादुन्जे, भक्तपुर
https://science-playground.com/learn/grade-7-social/population-and-its-management

ज. दिदीका अनुसार जीवनको गुणस्तर कुन कुराले निर्धारण गर्छन्? **[१]**

झ. छोरा र छोरीलाई समान मान्ने बुझाइले जनसङ्ख्या व्यवस्थापनमा कसरी सघाउँछ? **[१]**

५ छोटो उत्तर **[६]**

तलका प्रश्नको छोटो उत्तर लेख्नुहोस्।

क. कुनै गाउँमा १५ देखि ५९ वर्षका ६०० जना र ० देखि १४ वर्ष तथा ६० वर्ष वा माथिका जम्मा ३०० जना मानिस छन्। त्यस गाउँको आश्रित अनुपात निकाल्नुहोस् र त्यसको अर्थ लेख्नुहोस्। **[२]**

ख. उपयुक्त उमेरमा मात्र विवाह गरी बच्चा जन्माउँदा हुने कुनै दुई फाइदा लेख्नुहोस्। **[२]**

ग. डोटीकी गङ्गा पार्कीले १५ वर्षको उमेरमा आमाबुबाले पक्का गरेको आफ्नो बिहे रोकिन् र पढाइ जारी राखिन्। उनको यो अडानले जनसङ्ख्या व्यवस्थापनमा कसरी सघाउँछ? कुनै दुई कुरा लेख्नुहोस्। **[२]**

६ लामो उत्तर [४]

तलको प्रश्नको लामो उत्तर लेख्नुहोस्।

जनसाङ्ख्यिक बनोटले देशको आर्थिक अवस्थामा कसरी प्रभाव पारेको हुन्छ, चर्चा गर्नुहोस्।

७ सोच्नुहोस् [२]

सोचेर उत्तर लेख्नुहोस्।

नेपालमा अहिले सक्रिय उमेरका मानिस धेरै छन्, तर तीमध्ये धेरै युवा काम खोज्दै विदेश गएका छन्। सक्रिय जनसङ्ख्या धेरै हुनुको फाइदा देशले कसरी पाउन सक्छ? यो अवसर सधैँ रहन्छ कि रहँदैन, किन?

८ क्रियाकलाप: छिमेकका परिवार (अङ्क नदिइने)

तपाईंको छिमेकका तीनओटा परिवारका सदस्यको उमेर सोध्नुहोस्। हरेक परिवारमा कति आश्रित र कति सक्रिय छन्, तालिकामा लेख्नुहोस्। पहिलो पङ्क्ति उदाहरणका लागि भरिएको छ।

परिवार	सदस्यको उमेर (वर्ष)	आश्रित जनसङ्ख्या	सक्रिय जनसङ्ख्या
उदाहरण	६८, ४२, ३८, १६, १२, ८	३	३
१.			
२.			
३.			
जम्मा (१ देखि ३)			